

AURORA

CESTA NA SEVER ZA POLÁRNÍ ZÁŘÍ
VYKONANÁ SPOLU S PŘÁTELI ZE SDRUŽENÍ ALDEBARAN
OD 29. SRPNA DO 16. ZÁŘÍ V ROCE 2012

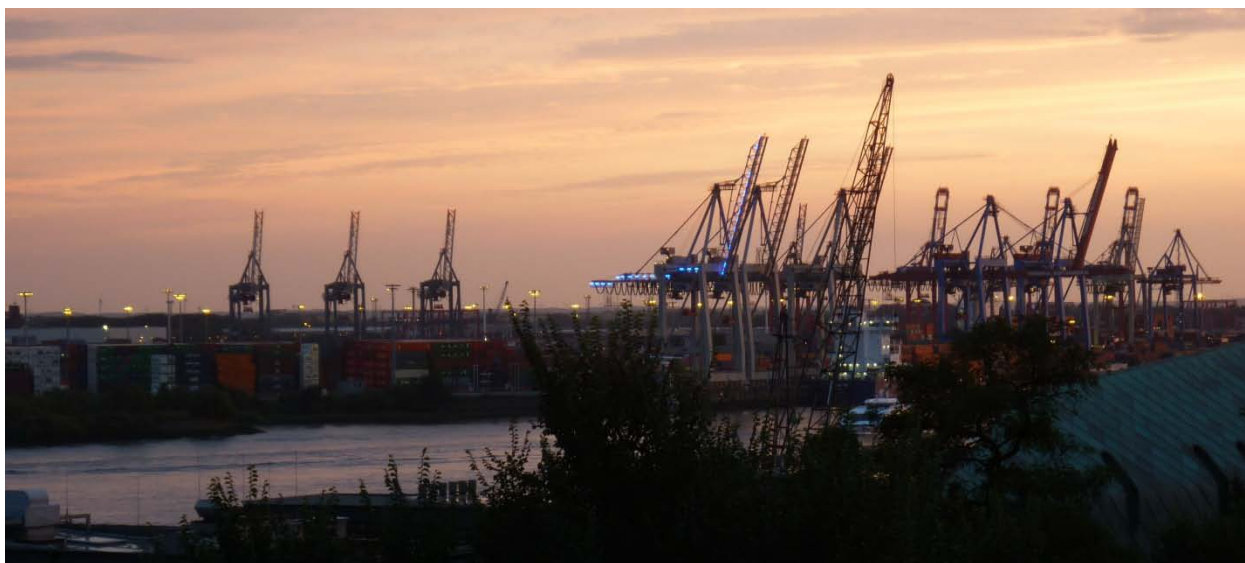
zapsal Ivan Havlíček

29. srpna, středa

Cesta na sever samotou večerního vlaku do Prahy. Později měsíc před úplňkem a hvězdy v krajině za oknem. V nádražní hale brány do pražského parku Brunek.

30. srpna, čtvrtek

Cesta na sever. Říp ubíhající mezi dálničními svodidly někam dozadu. Špičaté kopce sopek středohoří z Fillových tušokreseb. Dálnice. Auta a beton a dopravní značení. Beton a vrtule na tyčích podél cest. Velké větrníky otáčejí rameny a pohybují krajinou dozadu do minulosti, někam, kde už jsme byli. Dálnice teče krajinou mezi hustými valy stromoví. Duby. Vjezd do Hamburgu přístavem. Jeřáby, nádrže, barevné kontejnery, komíny, stožáry, cesty na sloupech, kamiony a zase jeřáby. Lodě možná někde daleko za nimi. Dálnice podteče pod vodou a vstup do města mezi domy a zahrady. Cihlové krabice, semaforey, cyklisté a ulice se stromy - lípy a platany. Hostel přísně krabicoidní výrazu špitálovitého. Cestu k němu několik podjezdů ocelovými mosty podepřenými litinovými sloupy, po nichž projíždějí vlaky. Hostel u nádraží. Mikrobuse s polovinou cestovatelů zůstal někde v Děčíně s ucpaným výfukem. Po odborném rozmlácení této zbytné části stroje se po několika hodinovém opoždění také rozjel pomalu na sever. Je pět hodin odpoledne, mikrobuse by mohl přijet kolem půlnoci. Po mikrovlnné večeři město. Dolů ulicemi pod platany na vyhlídku nad přístav. Psovýstava obrazová na stojanech v parku, pak plot a moře. Moře jeřábů. Zapadající slunce tušené mezi mraky. Černá krabice camera obscura. Slepé oko parku - zatím je zavřeno. Králíčky v trávě a sestup dolů k nábřeží mezi nové kancelářské domy s hospodami v přízemích a s výhledem na lodě a jeřáby. Velké lodě. Velké jeřáby. Světla a pozvolna tma.

Oranžová a červená světla olizující mrtvé fasády bez lidí. Kulisy, do kterých se nám nepodaří nahlédnout, jsme tu příliš krátce. Chůze nočním parkem pod temnými stromy a rozsvícenými čepicemi výškových skleněných domů. Vstup křižovatkou se skleněnou vlnostřechou do ulic plných nočních lidí a světel a večerních krámků. Měsíc kulatě svítící na temném nebi a ulice plná hospod, klubů, hudby, halasu a spěchu podél výloh. Výkladní skříně nabízející cokoliv, co se dá zastrčit kamkoliv. Vytlačovači a do děr zatahovači. Odpadkové vozy, zahadrování špinavci netečně upíjející své plechy a pivolahve. Povalují se v koutech neuklizené ulice. Hloučky, skupiny a chumle lidí přeskupující se do proudů a davů tvořících život noční ulice. Pozdě v noci setkání s mikrobusem.

31. srpna, pátek

DESY - vjezd bránou přes kruhový objezd do fabriky na vědu. Historické zbytky s popiskami jako dekorace parku. Dřívka od nanuků zastrkaná do sloupu elektrifikace. Nejrůznější nádrže a aparatury v zaplacených ohradách. Budova 25b v prvním patře na konci chodby se dvěma průvodci laserovým světlem. Laser je nejpodrobnější mikroskop na světě. Z difrakčních obrazů zachycených 27 tisíckrát za sekundu je možné uvidět samotné molekuly a průběh chemických reakcí. Rentgenové obrazy od 6 nm do 5 setin nanometru ukazují podrobnosti samotných atomárních struktur. Přednášející vysvětlovači nás postupně uspávají. Po vyčerpávajícím vysvětlení nevysvětlitelného si jdeme prohlédnout samotný laser. Po houpající se lávce nad betonovými bloky segmentové haly s experimenty urychlovače PETRA III. Jdeme ke konci laserové aparatury FLASH - Free electron LASer of Hamburg. Několik koncových trubek blyštivých aparatur rozvětvené laserové cesty po opuštění 30 m dlouhého undulátoru v hale znovu smontované zde po skončení Expo v Hanoveru. Nenápadná hala s desetitunovým halovým jeřábem rámujičím žlutými nosníky stříbřitě blyštivé trubky, nádrže, vodiče a statisíce nejrůznějších součástek naroubovaných na sebe všude kolem. Pozinkované točité schody do patra pod žlutou kolejnicí jeřábu a celkový pohled na vědu schovanou v tom všem. Rozloučení s obrýleným průvodcem Svenem a jízda ke stavbě ještě většího zařízení, které bude hotovo v roce 2014 a bude dlouhé 3,5 km. Každý dostáváme žlutou helmu, gumáky a oranžovou reflexní vestu. Díra je zprvu při pohledu ze střechy stavebních buněk nic moc. Obrovité pole plochých betonových prvků s vyčnívající výztuží, z něhož vyrůstají dva jeřáby. Sestupujeme po lešenářských schodech dolů do dvacetimetrové jámy. Vše kolem je obetonováno, nad námi trámcový strop a nad ním dva jeřáby, jako velcí ptáci nahlížející do klece. Ze dna stavby je vše mohutnější a odčlověčenější. Obrovitost struktury doléhá. Před ústím do tunelu si malý bagřík hraje v malém pískovišti. Štíhlé ocelové sloupy přichystané k obetonování podepírají mohutné stropní trámce, na nichž ještě vyrostle třípodlažní řídicí středisko. Zde dole bude laserové dosvítíště. Zde by mělo být oko nejpodrobnějšího mikroskopu na světě. Vracení oranžových převleků, návrat do světa lidí ve městě. Obědovečeře v odpoledni, pokus o chůzi do včerejšího dne a pak před tmící se oblohou spěch kolem cihlového kostelíka se dvěma zelenými věžemi zpět. Camera obscura měla otevřeno a uvnitř přístav vzhůru nohama. Nákup jídla do budoucnosti a chvíle předvečerního spánku. Večerní zpravodajové přinesli zvěst o hudbě v ulicích venku.

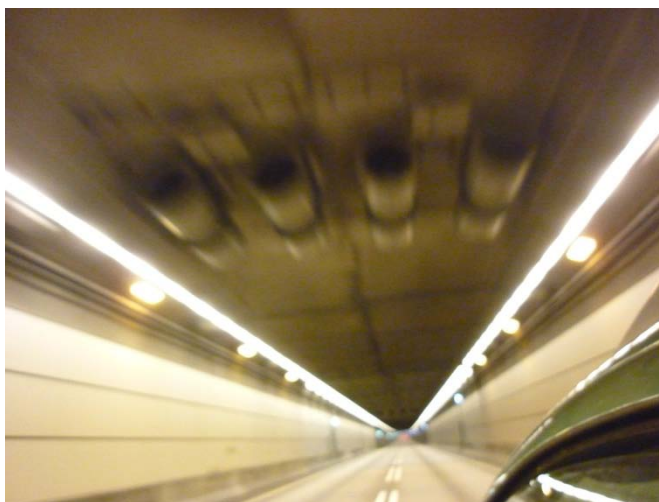

Večerní svátek, jehož příprav jsme si všimli již včera. Plácek s bigbandem, dechová muzika tanečně jamující a skupinka malých dětí tančících do rytmu a do radosti. Večerní veselost. Trombóm, trubky, saxofony, pozouny, bubny a bubínky. Celá kapela jako jeden hudební

živočich v tempu alegro prostituto - kurevsky rychle. Po dvou písničkách jdeme lačně dál noční ulicí. Další dva bandy jsou unylé a pak dvě ohnivé elfky. Uši a plameny špičaté a xichtíky komixově ustrojené. Oheň fascinuje vždy a všechny. Konec hudebně tančící ulice rozebírají hasiči, kteří právě ukončili produkci. Měsíc v bílém úplňku. Zpět uličkami souběžně s hlavním proudem. Bubnující dívčí kapela v nároží parku pro posluchače v obývacích sedačkách. Protisvětlo a vibrující rytmus. Dunění a bušení zní všemi přihlížejícími. Buchot podle dlouhých prstů a tance dívky s červenomodře blikajícími prsteny. Svižný buchot mnoha zvuků a ozvěň. Ozvěny ve mně. Na hlavní cestě divadlo barevných ometáků, kosmonaut, plavec po nebi, mořské panny, tanečníci s bílými obličejí a barety. Vše zvolna odchází do noci a mizí v ulicích města, které brzy ráno opustíme.

1. září, sobota

Mechanické balení a nakládání v budícím se městě a odjezd na sever za lodí, která pluje do Dánska. Stíháme trajekt v Puttgarden v 9:15. Bílá loď s černými komíny a oranžovými lodičkami na bocích. Mnoho malých aut, autobusů, nákladňáků a vlak vjede do rozevřené tlamy a přepluje do Dánska. Černá voda s bílou pěnou se vlní kol. Na horní palubě fouká. Fouká moc. Ale je tu příjemně. Racek. Cestovatelé kouří a hledí na vodu. Fotí se navzájem a také netečně nakupují a jedí a popíjejí uvnitř lodi. Vše jen krátce. Leviathan v Dánsku vyplivne všechny na břeh, požere jiné a popluje zpět. My jedeme dál ku Kodani. Oblaka ustupují. Občas i modro. Objezd Kodaně a cesta do tunelu pod mořem. Tunel je obdélníková díra s plechově žebrovaným stropem na konci cesty. Dálnice pokračuje, jen strop a stěny obemknou auta a vše zežloutne stropními světly. Vždy po čtyřech nad námi prolétnou obří větráky jako motory velkého letadla.

Světlo ze stropu přes ocelové rošty a výjezd nad moře. Vysoko nad moře. Dálnice pluje vzduchem vysoko nad vlnami, v nichž jsou drobné plachty malých lodiček. Most před námi se stáčí doleva. Čtyři vysoké stožáry s lanovým drží vysoko nad vodou dálnici a my jedeme stále ještě k nim a do kopce. Temně mořské vlnoví je několik desítek metrů pod námi. Průjezd pod lanovým a sjíždíme na okruh kolem Malmö. Dálnice na Helsingborg. Jsme ve Švédsku. Za Helsingborgem dálnice E04, která nás povede stále na sever ještě i celý příští den. Dálnice, kolem borovice, břízy a nikde žádné panely s reklamními stupiditami jako u nás. Jen krajina s osamocenými domky na volných loukách. A na obzoru všude lesy. Jezero Vattern objíždíme z východní strany, slunce proti vodní hladině, protější břeh je v modrém oparu vzdálenosti. Uprostřed dlouhý ostrov, domky, žlutý pruh pláží snad kamenitých a drobné stromy. Vyhlídková silnice se odklání doprava na východ a opět vnitrozemí s lesy okolo. Všechny lesy jsou

za plotem. U vesničky Mjölby podle mapy tábořiště. Kemp je u jezera. Sezona skončila včera. Dole několik obydlených karavanů a jinak klid v rákosí. Stavíme stany, vaříme čaj a ohříváme konzervy zakoupené v Hamburgu. První tři jsme ze společného hrnce snědli už kdesi cestou na parkovišti u Bauhausu. Vaříč připoutaný v mikrobusu slepým ramenem k sedadlu, aby se hrnec plný hnědi nevyvrhl na asfalt. Cestovatelé povalující se mezi kruhovým objezdem a rohem parkoviště jsou netečně vnímáni místními řidiči. Pak úpomá snaha koupit benzin a teď už po celém dni v autech jen klid vodní hladiny, pomalu se nasouvající oblaka do zapadajícího nebe a stmívání. Kreslím dvě borovice a odraz protějšího břehu. Padá vlhkost a na zvlhlý papír kreslí jen zelená tuha. Spát do spacáku s rozbitým zipem. V noci pak kejhající husy nebo kačeny ve tmě a nad ránem mrholení na stanové plachty.

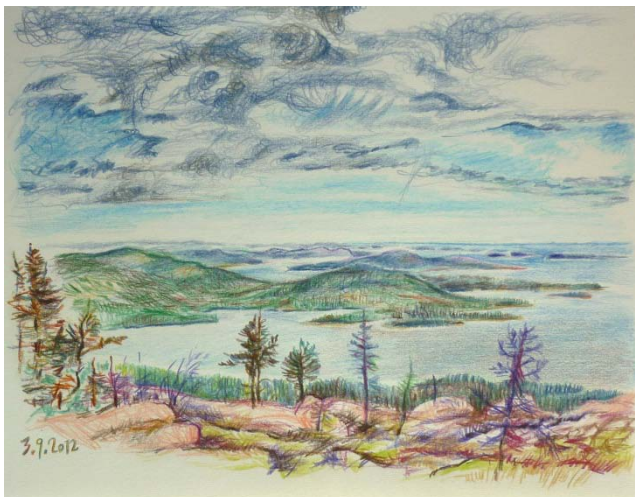
2. září, neděle

Snídaně v krytém domečku lesního podia. Mrholí a snad nezačne pršet. Mrkev, ředkvičky, okurky, salám, který už chce málokdo, marmelády a osolený čaj. Později i cukr a káva z aluminiové konvičky. O půl desáté odjezd na téměř osmisetkilometrovou cestu. Chtěli bychom dojet do národního parku Skuleskogens nad 63 °severní šířky. Opět dálnice táhnoucí nás lesem mezi ploty, borovicemi a občas bříza. Po více jak 200 kilometrech Stockholm. Průjezd městem moderně schovaným za ohradami dálnice. Velké domy nakukují do koryt tekoucích aut skrze koruny stromů. Veškeré ploty ohrady a bariéry nám nedovolí se potkat s městem a město nevím, zda ví o nás - cestovatelích. Míjíme se. Jen občas nechráněné stavební batole čerstvých betonových stěn bez vnitřností a bez tváře. Šedí kostky s oranžovou čepicí lešenářských zábradlí. Dopravní značení pro rychlý aseptický průjezd městem. Pak opět lesy za plotem a cesta ne sever k Uppsale a dál. Přibývá bříz, borovice jsou nižší, krajina je kamenitá a cesta stále přiklopená šedobílými oblaky, mezi nimiž občas prosvítá slunce a modro. Přibývá vody a domků barevně vyrůstajících z ostrůvků. Uppsalu objíždíme z východu. Jen na chvíli se proti nám na horizontu objeví oranžový hrad s válcovitými věžemi v nárožích, které mají pokličky jak čajové konvičky. Dvě vysoké štíhlé věže katedrály a vše zmizí za námi. Stále na sever, kameny bílé, lišejníky rezavě barevné, borůvčí a řídké borovice. Krajina nad Söderhamnem s mosty a přejezdy zálivů. Vše ploché a nízko u vody, dálnice kopíruje jen několik kilometrů vzdálené pobřeží, které ale není pro stromy vidět. Hudiksvall míjíme, za Sundsvalem míjíme místo srazu a dojíždíme před park Skuleskogens. Národní park v lesích u moře. Za necelé dvě hodiny se setmí. Rozhodujeme se pro večeři na parkovišti teď hned a pak jen se stany a spacáky do pralesa. Naštěstí jsme zvolili tábořiště nejbližší parkovišti. Stany stavíme za soumraku v zátoce u prefabrikovaného ohniště. Měsíc na nebi i na mořské hladině, labutě a siluety rákosí proti vodě.

3. září, pondělí

Výstup lesními chodníky vzhůru k místu s vyhlídkou na záliv a snídani. Čaj, sýr, chléb a okurky. Někdo i salám a kávu. Skupinkujeme se podle odhadu svých možností a sil v porovnání s mapou parku. Zelená plocha s vrstevnicemi a vyznačenými cestičkami a několika piktogramy. Vstup do pralesa s pastelkami, skicářem, nožem a fotoaparátem. Lišejníky na borovicích, smrky, modřínky a břízy. Chůze po fošnových lávkách mezi kapradím, mechem, travinami plnými hub. Nad stropem z korun stromů prosvítá modrobílé nebe. Kulaté kameny tvoří pláň nalevo od nás. Růžovooranžové koule porostlé stříbřitě zeleným lišejníkem a pod nimi probublávající potok. Po několika stovkách metrů se moréna zvolna mění v travinou porostlé dno mezi dvěma svahy. Mezi rezavě žlutými travinami voda, louže a menší jezírka. Travinatá plocha je jeden velký rozlehlý tok vodstva z kopců nad námi. Stoupáme průrvou mezi velkými kameny a kořeny borovic. Kameny jsou mokré a kluzké a místy je nutné si ve výstupu pomáhat rukama. Nohy

nestačí. Hřbet růžvooranžových plátů a deštěm ohlazených desek, obrovitá kamenná věc, po jejímž hřbetě jsme dosáhli obzoru. Dole pod našima nohama všude samý kámen. Stejný jako ten, po kterém šlapeme, akorát ve tmě není tak barevný. Mech, traviny, řídký porost borovic a nebe zrcadlí se v hladinách mnoha jezírek mezi kameny. Na jihovýchodě moře a ostrovy. Ostrovy s borovicemi a písčítým lemováním pláží u břehů. Kamenný kopec klesá zvolna do hustšího porostu borovic.

Kreslím pastelkové ostrovy. Moře, ostrovy a obloha jsou neustále v pohybu barev a tvarů. Obloha je nejpohyblivější. Vše zde dole jsou jen kulisy pro veškeré dění na obloze, která ubíhá nepostřehnutelně. Vždy, když sklopím oči ke kresbě, všechno nade mnou a za mnou se nepatrně změní. Několik odhlédnutí od oblaků nade a za mnou a vše je jinak. Moře se změnilo od modré v oceli přes hnědou a hnědozelenou do šedohnědé za deště a zpět do ocelové. Obzor se objevuje a mizí spolu s postavami na nebi. Na několika místech okolo současně prší. Zde slunce a vítr. Pak mi někdo opět po kdovíkolikáté říká, že neumí kreslit. Sestup kopcem a soutěska. Vzduchová vrstva mezi dvěma kamennými stěnami. Začíná pršet. Skotačení k chatě u jezera v dešti. Jezero mezi břizami vyrůstajícími z kamenných ploch a mechu. Opět ke konci dřevěné parkové chodničky, aby noha turistu nešlápla vedle. V chaloupce vousatec přikládá do kamen. Přestává pršet. Chůze lišejníkovými poli přes kořeny od jezera k moři. Záznam je možná jen pro znovuvybavení prožitého času. Také ale může být jen cvičením psaného formalizmu. Stejně tak kresba, která vznikla na kopci a kterou si teď nesu na zádech, byla cvičením vidění při pohledu na moře a ostrovy kolem. Teď už je jen barevným kusem papíru, jehož smysluplnost pominula. Obrovité kamenné desky vystavené slunci. Zelená a rezavá tráva, v rýhách mezi kameny mechové bochníky a všude mezi tím tekoucí voda. Vlhké kameny a potůčky mezi jezírky. Zakrslé kmeny borovic s ulámanými větvemi orostlé stříbřitými lišejníky. Pak pole morénových valounů a vstup do lišejníkového lesa pěšinou s kořeny v loužích jehličí. Mezi travinami, plavuněmi, přesličkami a mechem mohly prehistorických hnízd z morénových koulí. Jako obří krtičince. Kořeny, sloupy kmenů, větve, vlhko, slunce vysoko v korunách a únava. Chůze vlhkým lesem, mokrou cestou a tichem. Po levé straně tušené moře prosvítá mezi kmeny. Odpolední slunce rozsvěcuje jehličí na větvích a traviny na pláži. V tichu barvy slunce zní jako hlavní téma obrazu odpoledního lesa. Písčítá pláž a potok meandrující opatrně do moře. Chůze, stále mezi stromy konce nevidět. A pak stany a večer a guláš a měsíc.

4. září, úterý

Úklid tábora, snídaně mezi auty, cesta dál - nejprve k benzině kousek zpět. Z jedné karty nelze čerpat do více aut a také ne víc jak 500 SEK. Pěti platbami nakonec tankujeme pro všechna

auta plnou. Opět cesta na sever. Borovicový porost čím dál více střídají březové lesy. Louky končí na horizontu lesa u kaštanových domků a stodol. Obvykle svíslá prkna, bílé orámování oken, bílá vrata a dveře a bílé nároží. Zelené střechy z plechu. Osamocené domky v krajině většinou kaštanové. Mrholí a obloha šedne souvislou clonou beztvarých oblaků. Na sever stále po E 04 přes Örnköldsvik, Umeå, Skellefteå, Piteå, kde jsme na chvíli zastavili, za Töre odbočujeme doleva na sever na E 10. Polární kruh by měl být na silnici 392 na úrovni vesnice Lillele. Déšť. Stavební stroje a silnice bez asfaltu.

Jen kamení s cementem prolévané vodou a válcované v dešti a bahně. Dvě lahve rychlých špuntů do Mikeových kelímků v dešti a okolo jedoucí kamiony odstříkující na nás bahno a vodní mlhu. V dešti dojíždíme do Pajaly. Čtyři kaštanové chatky s postýlkami, kuchyňkou ve skříni a hlavně teplo. Koupel; večere; déšť; hovory o zítřku a nostalgie vzpomínek rozpuštěná v pivu a fazolích. Déšť a spánek. Ráno probuzení v jiném světě. Modrá obloha, slunce a měsíc jako z reklamy.

5. září, středa

Orosená louka, vlnky a slunce na hladině jezera. Slunce a dlouhé ranní stíny. Odjezd podzimní krajinou na sever do 185 kilometrů vzdálené Kiruny. Cesta místy stejně nově přestavovaná jako včera. Bahnobeton v kamení a stavební stroje. Břízové háje, podrost nízký, osamocené houževnaté stromky. Vše rezatě žluté do podzimu. Jezera v polích rezavých travin. Počasí se z modrého nebe s bílými ciry zatahuje do šediva a oblak kryje celou oblohu. Kyrka v Kiruně je dřevěný šupinami pokrytý chrám se zlatými postavami v podnebesí a čtyřmi štíty do čtyř stran. Zvenku je svět trojúhelníkový, čtvercové okované dveře. Vnitřní svět je dutě trámový do čtverců prostorových. Vnitřní svět je podpírán vázanými krovky s vyřezávanými vzory. Oltářní obraz s lesíkem bez postav. Modře lakované lavice a na vše svítí kulatá žárovková slunce oranžovými paprsky proti trojúhelníkovým štítovým oknům. Chrám světla z hnědých trámů podpírajících vzduch. Venku krajkově šupinatá bambule zvonice na pavoučích nohách. Obě stavby v malebném hájku, tenké šedivé kmínky a žluté lístky, podzim ze sto let staré krajinomalby. Hasičská zbrojnice stejně kaštanová jako chrám, ale na věži cukrově bílá čepice a vedle dřevěné několikapodlažní obytné domky rozházené po trávnících. Centrum Kiruny je plácek s černou rukou svírající kostku a polední prázdno. Nudle s omáčkou jako oběd v místním bistro s vodou a citronovou návnadou. Paneláky z monolitu a balkony jako lego, vjezdy do podzemních garáží betonovou zdí pomalovanou do dřevěna. Naproti kopec vykutané země a budova snad důlní společnosti s obrovitou věží s kovově rezavými horníky a zlatými ciferníky hodin. Naproti autobusové nádraží s půvabně kulatými stříškami a kruhovitou

čekárnou. Oproti rezaté bedně se šrotovitou věží naproti je tohle mnohem přívětivější architektura. Pak raketa se špicí k nebi. Výprava se fragmentuje. Vláďa, Filip, Petr a já jedeme rychle do Norska zabrat dnešní bydlení. Opel s Ondrou, Radkem, Tomášem a Danem se pokusí uvidět kosmodrom, do kterého nás odmítli vpustit. Mikrobus s ostatními na nákup a pak asi taky rychle do Norska. Pokouším se psát a usínám. Pak za okny někdo vyměnil krajinu a rozestavil kopce podél cesty. Několikasetmetrové hory orostlé mechy, lišejníky a dole zkroucené, spíše než stromy, větve březoví. Krajina je barevná mnoha zelenými, modrými a fialovorezavými barvami. Vše v mlze a dešti tvoří živý akvarel. Cesta je vložena do záseků mezi skalami a na stěnách obnažených skal čitelná historie podzemí. Jezera končící pod kopci s nedohlédnutelnými hřbety zanořenými do oblaků a dešť. Skály s lišejníky, po úbočí kopce vlak s vykutanou zemí a pak Norsko. Pláně chlupaté břízkami. Klesáme z barevných skal do vlhké zeleně pobřeží k fjordům. Tráva, velké listnaté stromy a opět barevné domky. Moře stříbřitě bílé stejně jako šed' oblohy, která je mokrá a všude kolem. Obloha je mořem a moře oblohou.

Čekáme na trajekt z Revsnes do Flesnes. Déšť, molo betonový blok s bílými fleky od racků a obřímí pneumatikami jako nárazníky pro přistávající loď. Zelenožlutobílá loď s otevíracími špicemi, most nebo velká plovoucí garáž. V dešti proplouváme mezi medúzami na protější břeh. Jsme na ostrově, na který jsme přijeli po mostě zavěšeném na ocelových lanecích ze dvou betonových rámců. Trajektem jsme si jen zkrátili objížďku zálivu. Setkání s mikrobusem, který záliv objel po silnici. Na konci cesty s výhledem na záliv šedý prkenný domek, ve kterém přespíme čtyři noci. Snad alespoň v některé z nich bude něco vidět. V dešti vynášíme věci z aut a seznamujeme se s domem. Původně obytný domek se dvěma podlažími a podkrovím je kdekoli, kde to je jde, doplněn o postele tak, aby se sem nacpalo 16 lidí. Od vstupu v přízemí nahoru prostředkem půdorysu dvě jednoramenná schodiště. Dole v kumbále čtyři postele, naproti také tak a navíc domácí kino. Dole není topení jen vzduchofuk. Hledáme elektroměr, máme dle instrukcí na papírech na stolku oproti plánu platit elektřinu. Večeře a venku stále prší do noci.

6. září, čtvrtek

Po noci, kdy jsme šli spát pozdě, se probouzím kolem desáté a venku kopce s vrcholy v oblacích. Domek je zařízen s vytříbeným nevkusem. Většina vnitřního vybavení je prakticky použitelná, ale vzájemně ty věci k sobě nepatří. Možná ale že jen já to vidím jinak než ti, kteří ty věci vyrábějí, prodávají a používají. Asi bych nedokázal postavit velkoplošnou plazmu na stolek z masivních prken s šuplíky, se soustruženými a frézovanými detaily a namořený na dub, nad to zavěsit obraz s vypískovanou běžovou karikaturou dvou lineárních figurek

a vedle z pravé strany zavěsit do různých výšek tři drátové svícný. Podobných kombinací je plný barák. Po snídani se jdeme podívat cestou do přístaviště přivozu. Děravá cesta plná blátivých louží. Kolem vysoká zelená tráva, u domků pokosené louky nebo ovčí ohrady. Na domcích černé obrázkové siluety lidí a domácí zvíře. Chaloupka s Karkulkou, které se černá kráva ptá: holčičko kam jdeš? Slunce nevidět, prší, kopce naproti přes vodu rychle mění tváře. Mlha, světlo, stíny a někdy ani silueta. Mostek přes široký potok, skoro říčka, hřbitov a škola a pak už přístaviště. Trajekt neustále jezdí odtud na druhý břeh a zpět. Dřevěné molo s několika malými lodičkami a ve vodě mořské listoví a pomeranče s ježčími bodlinami. Hvězdice v modrozelené průzračné vodě a molo kluzké racčími hovny. Rackové - bílé koule na špidlatých nožkách stojí na koncích fošen. Nikde nikdo od koho bychom sehnali nějakou rybu. Pusto, jen auta z přivozu. Tam a zpět přes vodu. Znovu škola. Děti na hřišti s balonem a na prolézačce s fousatým učitelem. Učitel na mne mává. Dědek s hovnocucem objíždí hřbitov a pendluje někam za přístav a zase zpět. Hřbitov je louka s pojmenovanými kameny. Jedna vrátka s bílou kapličkou od cesty z ostrova. Druhá bílá branka ze strany od vody.

Pak kamenitá pláž s mořským listovím, zbytky škeblí a stromy rostoucí naopak. Na jednom náhrobku Ježíšek přibitý jen za jednu ruku. Druhou ulomenou má položenu za krkem. Možná všichni lidé z ostrova jsou zde, i s jednorukým Ježíškem. Všechno kolem je tu jen tak jak to vidím a jak si to zapamatuji, abych to zapsal. Vše na celém ostrově je jen pro záznam v černém sešitě nebo pro obkreslení do dvou dalších bloků bez linek. Záznam ve fotoaparátě není tak důležitý. Protože není tak zapamatovatelně prožitý. Do obrazu fotoaparátu se jen podívám a cvak. Víc až možná někdy. Nakreslený obrázek ale musí být viděn v každém detailu, aby mohla nebo směla vzniknout čára na správném místě a z čar pak postupně celý obraz. Opět naléhání co jest obrazem. Zápis je také obrazem, jen v jiném jazyce. Je-li obraz vydělením ze souvislosti a nastavením jiných, pak vydělení může být třeba i jen schopností vidět nebo paměť. Odstoupení od utilitarismu a objektivistické kauzality by snad mohlo rozšířit oblast tázání. Obraz nemůže než být vztahem. Svět ale není obraz. Pomocí obrazů může být pouze vykládán. Výklad světa ale není světem samým. Krajina kolem je horami, vodou, vzduchem a mlhou oblaků. Jen já z toho všeho dle své zkušenosti vnímám obrazy a ty si pamatuji. Co si nepamatuji, to není. Ale jen pro mne tomu je tak. Na oběd gulášová polévka vynikající chuti a pak kreslím přes okno z obývacího pokoje odnaproti. Opět ty obrazy, které se k mé víře nepostřehnutelně mění, když se nedívám. Kreslení je ale vždy skladbou dívání a nedívání a umísťování čar na papír. Ani jedna z těchto činností se nedá dělat současně s druhými. Kreslení je z tohoto hlediska velmi nesouvislý děj. Západ slunce za kopec nad námi a tmavnutí krajiny. Oblaka ustupují a na horizontu mezi kopci vystupuje do růžové oblohy modrý zemský stín. Na obloze čtvrtměsíc a na východě Jupiter. Vavřínek v telefonu a lososi v moři. Postupně

tma. A v digisvětě stoupající Kp index. Kolem třetí hodiny nad ránem se nám zvenku vysmívá mrtvá naděje. Skrze deku a déšť dnes auroru nevidíme.

7. září, pátek

Kol desáté dopoledne výlet mikrobusem na Lofoty. Ostrovy na severozápadě Norska. Po silnici 83 a E10 do skoro 100 km vzdáleného městečka Svølv ær. Popis cesty by mohl postupovat jednotlivými ostrovy a zálivy, tunely a mosty až do Svølværu a pak stejn ě tak zpět. Dokonce při jízdě vsedě na pravé straně vozidla je možno tam popsat vše na severní straně od cesty a při zpáteční jízdě doplnit druhou polovinu viděného světa. Takový ale svět není. Takto je možno získat jen záznam, ze kterého se pak velmi komplikovaně vytváří výklad a ten už se světem moc společného nemá. Tedy jinak. Krajina se za tunelem mění na vysoké zuby skal, zeleně rezaté dole a černě kamenné nahoře u nebe.

Zuby rostou z vodních zrcadel. Vždy vše, co roste z vody k nebi, stejně tak i vrůstá opačným směrem. Vše, co je nahoře, je stejně tak i dole. Zubatá krajina vyrůstá z vodorovného nic na obě strany. Za tunelem je slunce na nebi i ve vodě. Ve vodě je ho víc, v každé vlně je jedno. Každý záliv je rozzářený všemi slunci ve všech vlnách. Chalupy mezi kameny a vlněné ovečky s malým beránkem. Tunel je vstupem do jiného Norska. Tunel je dlouhá díra, 6,4 km, s lampami pod stropem. Kulatá obetonovaná díra v hoře. Vysoké stráně ostrých kopců podél cesty jsou jako trupy lodí plujících oblohou. Stráně zelené travou a mechem ale žlutorezavé listím podzimu. Plavidla v dálce jsou modrá a čím dál tím světlejší. Městečko Svølvær na konci dnešní cesty je za skalami, na jednu stranu do moře přístav, z druhé dřevěné domky. Zděný kostelík s lodí pod varhany. Bílá sluj s dřevěně prkenným klenutým stropem. Varhaník si asi všiml, že jsme vstoupili dovnitř, přestává hrát, schází z kůru a čeká, až odejdeme. Po pročtení mnoha jídelních lístků, vystavených přede dveřmi většinou prázdných osvěžoven, nakupujeme v Coopu polotovary a obědváme v autě na parkovišti před řetězcem. Cesta zpět zubatou krajinou do mížného fjordu. Večer opět deka. Kolem desáté se rozhodujeme odjet opět na západ - přes den se tam za tunelem zlomilo počasí a co kdyby tomu tak bylo i v noci. V jedenáct odjíždíme černou cestou do nedeštivé ale zatažené noci. První parkoviště za tunelem nic moc. Vydržíme snad půl hodiny a na základě radarových obrázků v Radkově mobilu jedeme ještě přes patnáct kilometrů dál. Na obzoru světla pobřeží, loď a nad nimi oranžové mraky. Nostalgicky fotíme obzor. Michal vyfotí světlou skvrnu v mracích a na fotce pak obdivujeme zelený flek. Záře září nad oblaky, tvar ale nerozeznáme. V jednu v noci to balíme a po hodině jízdy černočerným Norskem přistávají tři auta plná spáčů zase u šedivého dřevodomku a jdeme spát. Víc jsme asi pro setkání s aurorou dnes udělat nemohli.

8. září, sobota

Opět se po ranní demokratické rozcvičce dělíme na dvě skupiny a ta naše směřuje mikrobusem na sever do posledního městečka Andenes na ostrově Andøyna. Po průjezdu jiným tunelem na silnici 82 zjišťujeme, že tunely zde jsou měniči počasí. Na každé straně tunelu to vypadá jinak. Svět na sever je jiný než včera. Fjordy jsou široké, ostrovy mnohem dále od sebe a proto některé jen čárky na obzoru. Proti slunci tmavé, na druhé straně blednou do obzoru. Moře se k nám přibližuje skrze rezavá chalužová pole a černé balvany zpola vykukující z vody. Jedeme dlouho. Více jak 100 kilometrů. Počasí se mění do vodního světa. Obloha žlutne do šedohněda, barvu má stejnou jako země, po které jedeme. Zpod kol odstříkuje kalná voda z kaluží, kopce protějších ostrovů na obzoru končí v nízkých oblacích. Hnědá jen nad námi, v dálce na obzoru oblaka stříbrně bílá. Kraj na konci ostrova je rovný s hrby kopců vyrůstajícími z pláně. Trsy břízek s kroucenými kmínky jsou všude podél cesty. Dál pak k mořské pláni pláň travin a luk a v zemi nikoho mezi nimi černé balvany mezi vodní travinou kolébanou vlnami. Andenes je dřevěné městečko patrových prkenných krabic s okny. Uvnitř podle nehotové cesty výstavní štíty s dřevěnými krajkami. Přístav, dlouhé kamenné molo a vysoký červený maják z ocelových plátů z poloviny 19. století. Dál na sever už jen oblouk duhy a mořský obzor. Slunce je nízko, duha je obrovská přes celou oblohu.

Všichni Andenští jsou na fotbale nebo v pubech. Z oken hospod na nás hledí jak procházíme cizím městem a hledáme důvod svého příjezdu. Měla by tu někde být velrybí společnost, která slibuje ukázat z lodi velryby a prý je No. 1 in Whale - watching. Možná ano, ale dnešní jediná loď je už více jak hodinu na moři a další pojede až zítra. V suterénu pod prkennými vazníky okukujeme zavlhlou a místy řasou zčernalou velrybí kostru a opět, po vzoru včerejší zkušenosti s jídlem, jdeme na salám do auta rovnou. U parkoviště za Coop sámouškou okloval živý racek mrtvého když jsme přijeli, teď už zůstala jen opeřená zdechlina. Za kopcem před Andenes je prý nějaké geofyzikální muzeum. Dřevěné domky, garáže, rádiové teleskopy a pár aut na asfaltových plochách. Je sobota. Pokud zde nějaké muzeum je, tak má v sobotu zavřeno. Ještě z druhé strany kopce pokus cestou na vrchol k nějakému vysílači. Končíme u cedule označující zákaz vjezdu do jednosměrky a nápisu v norštině, který neumíme přečíst. Asi zákaz pokračovat dál. Cesta zpět mokrou krajinou, v níž se neustále mění obloha a krajina a jedinou stálou je zde všudypřítomná voda. Navečer první noc, ve které jsou vidět hvězdy a měsíc na čisté obloze a jen kolem něco mraků. Vše se ale často a rychle mění. Měsíce je méně čtvrti, vedle Jupiter a vysoko Capela. Kasiopeia je v nadhlavníku. Záře nikde. Kp index klesl oproti předchozím dnům z hodnoty 3 na 2 a to téměř vylučuje cokoliv svítícího v ionosféře.

Po jedné hodině se obloha uzavírá souvislými oblaky a mrholí. Když ve tři začne svítat na východní polovině oblohy, jdu spát.

9. září, neděle

Balíme v dešti, odvážíme odpadky do prý kontejnerů u ferry a jedeme dál. Vynecháváme trajekt, po E 10 objíždíme z jihu ostrov a po mostě přes Steinsland za Bjerkvikem na sever po E 06 do Tromsø. Město na ostrově. Přijíždíme vysokým mostem na betonových sloupech. V prostředním poli se most obloukem láme, jedeme do kopce a pak zase z kopce. Za mostem do tunelu. V podzemí kruhové objezdy a křižovatky. Městečko má v sobě díry pro dlouhé přejezdy z jednoho konce na druhý. Nahoře mezi domy v uličkách jen místní doprava pro obsluhu. Jeden tunel vede na pevninu, stejně jako most. Zastavujeme na jižním konci u bílé budovy, která je podle nápisu Muzeem univerzity. Mají tu Birkelandovu terellu. Stoj na polární záře ve vakuovém akváriu. Pokladník Michal mluví slovensky. V černé místnosti skleněná bedna s asi patnácticentimetrovou koulí a při stisknutí velkého knoflíku se rozzáří dvě purpurové svatozáře. Elektronové dělo svítí také purpurově a všechna záře se zrcadlí na stěnách vakuové skříně s velkými ocelovými šrouby v hranách stěn. Na stěně velká zvětšenina Birkelandovy laboratoře, kterou jsem kdysi obkresloval do Petrovy a Jakubovy knihy. Pak nám Michal pustil film o polárních zářích, jak by vypadaly, kdybychom je viděli na obloze. Krása až srdce usedá. Pak vycpaná zvěř v bojových pozicích a skleněných skříních. Geologie a minerály - kabinet přírodnin a uprostřed opět kostra velryby. Asi nejpůsobivější, protože opravdová, je terella. Chůze městečkem dřevěných domků, moderní radnice a knihovna v mezinárodně univerzálním stylu skla, oceli, betonu a dřevěné kůže. Lodě v barevném přístavišti a postupně modrající obloha a slunce na nebi i na vodě. Cesta pobřežím fjordu Lyngen na úpatí zasněžených kopců do kempu Birtavarre, kde na nás čekají čtyři chatky. Večer Kp index na hodnotě 1. Asi ztracená noc, kdy se ale konečně na celé obloze bez oblaků rozsvítily hvězdy. Večeře.

A pak kolem jedenácté, Dan jako noční hlídka, že snad je na obloze něco vidět. Přes celé nebe pruh slabounce zelený, ale postupně jasnější než mléčná dráha. Aurorální ovál je vysoko na nebi několik stupňů souběžně směrem od Lyry přes Persea na východ. Je od hvězdného temného nebe ostře ohraničený. Je zřetelně obloukovitý. Možná je to tvar zakřivení Země jako magnetu. Jen není známo měřítko, v jakém se vše ukazuje. Světlo by mohlo být až v tisícikilometrové výšce, snad z celého oválu vidíme i několik desítek stupňů. Pak svislé stěny uvnitř kruhu. Ovál se posouvá nad nás a rychle se mění. Občas místně zjasní. Objeví se i červená barva vnímatelná očima. Všichni fotografují a sledují oblohu. Objevují se záclony a zase mizí. Vše probíhá v poklidu, ale změny jsou rychlé. Obrazy zůstávají vždy jen několik

vteřin. V Labuti na chvíli ovál ztemní a přesouvá se na východ k vycházejícímu Měsíci. Posunuje se přímo nad nás a štěpí se na čtyři nebo pět samostatných pruhů. Zelené prsty na obloze zakryjí na chvíli i Mléčnou dráhu. Pak na severozápadě vedle Arktura záclona jako z pohlednice nebo toho filmu, co jsme viděli odpoledne. Celý děj zůstává něco kolem minuty, mění se do jiných tvarů a zase mizí. Fotíme jako Japonci. Kolem třetí začíná svítat a je po divadle. Vychází Venuše jako svítící prsten na černé hraně kopce. Ještě v noci posíláme své obrázky jako jedničky a nuly kam se dá a pak krátký spánek před novým dobrodružstvím.

10. září, pondělí

Cesta dál po E 06 na sever na Nordkapp přes Altu. Cesta rezavou skalnatou krajinou, trsy bříz pozdního podzimu. V Altě na benzině mikrobus mění levé přední kolo, z něhož vlají dráty na vše strany, za rezervu. Úplně nové auto, s nímž jsme vyjeli z Prahy, se cestou do Norska proměnilo ve spotřebovaný šrot, se kterým je strach jet dál. "Měli bychom koupit pneušku" - tak si řešení představuje řidič Tomáš a je zřejmé, že to bude nevyhnutelné. Za Oldenfjordem cesta E 69 dál na sever po východním pobřeží. Stromy zmizely. Jen rezavá pláň. Jedeme serpentínami do hor, slunce na celé obloze a vysoko v modři ledové květy cirů. Sníh na vrcholcích a jezírka v trávě. Pak sobi. Mnohasethlavá stáda sobů v ohrazené polovině krajiny. Pobřeží v zákrutech obetonované cesty a tunely ve skalách. Poslední tunel podplouvá svými sedmi kilometry moře. Jsme na ostrově Magerøya, na jehož severním konci je Nordkapp, místo, kde končí Evropa. Cesta skalnatou travinátou zemí po hřbetech hor. Fouká tu. Kamenitá pláň končící nad srázem do mořských vln plotem. Všude dál na sever je už jen norské moře a Severní ledový oceán. Fouká tu. Se sluncem v zádech pozoruji hranu vody, která podepírá modré nebe. Radar v bílé kouli, zavřená osvěžovna a žluté buldozery. Pustina jen pro nás samotné. Cesta zpět do Honningsvågu, kde máme přespat v červeném hostelu přestaveném z nějaké tovární budovy. Čisté nebe slibuje naději nočního pozorování. Po glutamanových jednorhncových chilli fazolích odcházíme do noci. Skalnatý kopec nad městečkem a vycházející měsíc čtyři dny před novem na severovýchodním obzoru. Zde je polárka necelých 19° od zenitu, čili skoro nad hlavou. Jižní obzor je nezvykle modrý. Oblohou jako obrovským plošným světlovodem protéká modř, která se uchovala rozptýlená ze slunečního svítu. Slunce není moc hluboko pod obzorem, ale hvězdy svítí. Jupiter kousek od Aldebaranu, Mléčná dráha s Kasiopeiou vysoko nahoře, ojka Velkého vozu ukazující na téměř cirkumpolárního Arktura nad skalisky. Záře nikde. Fouká teplý vzduch. Fičí fičák. Ze tmy se každému svému slovu směje nejveselejší chlapec a já se pokusím poodejít do tmy, kde bych byl sám s hvězdami. Každá noc je jinak světlá. Dnešní nebe svítí na kameny pod nohama a mokřině v okolí jezírka se mohu bezpečně vyhnout. Světlé kameny s černými květy lišejníků. Sedím a nad hlavou hvězdy, kolem teplý a hlasitý fičák. Zbytek příběhu už jen uvnitř. Chůze zpět prázdnou tmou.

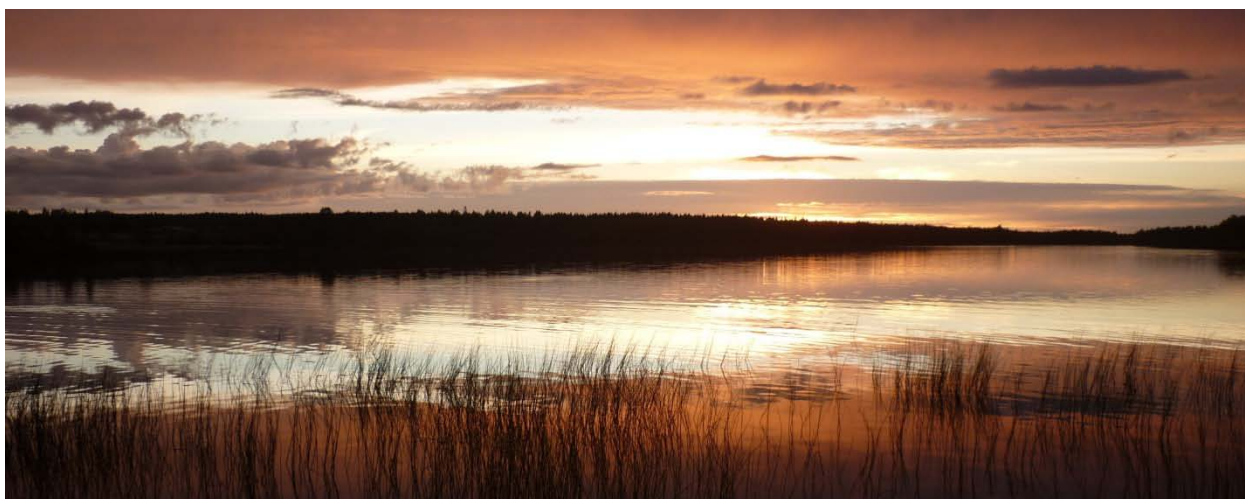
11. září, úterý

Snídani ve sloupové síni s křišťálovými lustry jsme se rozhodli považovat také za oběd. Vláďova rakev odjíždí napřed zajistit bydlení pro dnešní noc. Opel doprovodí mikroba do místní opravy. Snad budou mít nová kola, ale co kdyby se pak cestou rozhodlo trucovat ještě něco jiného? Kupujeme dvě nové pneumatiky za 2030 NOKů a černokošiláč s plamennou náušnicí a okovaným obočím je připevňuje k autu. Jedeme zpět na jih. V noci přišly mraky a tak teď už jen pod šedivou peřinou, do níž se nebe pomalu přikrývá. Počůrat ceduli "Welcome to Honningsvåg!" a pryč odtud. Jedeme na jih. Pláně postupně obrůstají břízami, přibývají borovice a ještě před finskou hranicí začne pršet. Celý den v dešti. Ve Finsku je zeleno, stromy už opět zelené a za okny auta se podzim teprve připravuje. Kolem cesty se pasou sobi. Občas zastavujeme, abychom je nepřejeli. V dešti se stmívá dlouho. Kemp, kde jsme měli přespat,

má zavřeno a i kamarád na telefonu Jirka Hofman to finsky ověřil. Po téměř 30 km končíme v jiném, sice za dvojnásobnou cenu, ale dnes se nemusíme schovávat před deštěm v noci po lesích. Domky mají uvnitř krb s připraveným dřevem, kuchyňku a saunu. Vše nakoupené cestou se přesouvá na stůl, na vařič nebo do lednice. Po večeři - rýže s finskými chilli omáčkami - sauna a předčítání soudobé literatury. Radost až do rána včetně mnoha kulturních a jen několika nekulturních zážitků. Hovory o etické funkci architektury a hra na noční hlídku.

12. Září, středa

Odjezd z podzimní mokré a zamlžené krajiny na jih mezi vzrůstající zelené borovice a zemi jezer. Podél cesty už i vysoké březové kmeny bez lišejníků. Po hodině jízdy nás staví policisté a chtějí vědět, kam jedeme. Je jim po tom houby a jelikož ani řidičův dech alkohol neobsahuje, bez pozdravu nás nechává jet zelený mužik dál. Dnes bydlíme na ostrově uprostřed jezera. Kylpyläsaari camping, Haapavesi. Ostrovem projíždí po mostě silnice dál na jih, chatky po třech a jedna po čtyřech postelích.

Slunce zapadá do kýčovitě oranžových mraků a totéž vzhůru nohama v hladině jezera. Přijíždí Jirka Hofman a ochutnáváme nálev do plochých baterií rozpuštěný v lihu. Internetové objednání pátečního trajektu se jednou chybou v datu mění v hazardní hru o 160 €. Večer v únavě spánku a rychlá noc. Pak probuzení Radkem, který Auroru vyvolává zpoza dveří. Vybíháme do hvězdné noci a nad jezerem záře zelená a nad ní červená a nad tím vším hvězdy. Vše je průsvitně zelené, aurorální ovál pozorujeme z boku a záclony se rozsvěcují jako sloupy a zase mizí. Vše v pomalém tichu protějščího břehu s lampami v ulicích a domky osvětlenými, stejně jako na severu, celou noc. Ve spěchu a vzrušeném očekávání jsme si v chatce zabouchli klíče. Po krátkém vyloučení demokratického obviňování "kdo za to může" telefonují Jirka s Petrem majitelce kempu, zda by nám nepřijela otevřít. Po snad čtvrt hodině opravdu přijíždí - jsou snad tři hodiny ráno - s úsměvem se raduje, že se nám výlet vydařil a že jsme záři skutečně viděli. Je možné, že si vedle postele nachystala klíče od auta a univerzál od chatek, nevypadala nijak překvapeně ani rozzlobeně. Kino na obloze trvá ještě pár desítek minut a spánek.

13. září, čtvrtek

Brzká ranní snídaně a rychlý odjezd do měděného dolu v Pyhäsalmi: Cupp - Centre for Underground Physics in Pyhäsalmi. Po hodině jízdy s Jirkou parkujeme na parkovém štěrkovišti před plotem a několika buňkodomky, za nimiž začíná důl. Obrovitě vysoká betonová věž čtvercového půdorysu vrůstající do oblohy a do ní šikmo vpíchnutý plechový tunel podepřený

betonovými vidlemi. Velké průmyslové aparatury mnohonásobně převyšující domky okolo. Pod tím projíždějí důlní stroje. Dlouhá čtyřkolová monstra s koly vyššími než člověk a nabírací bagrožlící velkou jako osobní auto nebo ramenem s pneumatickým kladivem vepředu. Přednáška uvítací dvou zástupců univerzity a podzemního výzkumu. První finský Timo Enqvist z University of Oulu. Obecné povídání o kosmickém záření a káva a kexíky nejsou dekorace. V podzemí budou žluté domečky s mionovými detektory. Mělo by jich být postupně více a více. Výukově seznamovací film o dole, do kterého se chceme podívat. Pak další povídání druhého z místních o popularizačním přesahu jejich práce. Pak reklama na jezero za výsypkou, technologie těžby v kostce. Spustíme se do díry - je dobré vědět, že je zde více jak 100 km tunelů a z nejnižší úrovně 1460 m podzemí to lze nahoru, když víte kudy, vyběhnout za ¾ hodiny. Dole bude teplo až 28°C. Teplé bundy nechat nahoře. V předšálí šachty výtahu se měníme na stejnooďence: bílá helma se sluchátky proti kraválu, modré bundy s reflexními pruhy a gumové boty, které oceníme až odpoledne. Výtahem nadvakrát do 1440 metrů. Cesta zabere 3 minuty. Když je výtah prázdný, umí prý ujet až 50 metrů za vteřinu. Proublávání uší s otevřenou pusou a pak žluté výbojky v kamenných tunelech. Přecházíme z předvýtaží do jídelny pro podzemní fousáče, horníci jsou oblečeni skoro jako my. Je na nich ale poznat, že sem nezajeli na návštěvu. V jídelně nejprv oběd: salát a hovězí vývar se zeleninou. Prý snad lepší než ryba. Nevím, ale Jirka nad tím dost ohruje nos. Timo Enqvist pobaveně pozoruje naše seznamování s automaty na kávu. Pak důlní geolog povídá o těžbě, struktuře hornin a ukazuje nám měděné, zinkové a sírové minerály. Pyrity a Chalkopyrity jako hroudy zlata. Pak šup do díry. Vzduch je dýchatelný a teplo, jak slibovali nahoře. V první díře ocelový jícen, do něhož se kamení sype a prach se usadil na konstrukcích. Jeřábový hák nade tím vším. Hluk a skřípot mechanických převodů a kol. Chodby jsou vytunelovány vedle kilometr a půl hlubokého sloupu měděné a zinkové rudy a sirných minerálů. Je to největší sírový a měděný důl v Evropě. Provozují ho Kanadáné. Kamení pokračuje dopravníkovými pásy někam nahoru. V dalších dírách jsou mechanické dílny a pomocná technická zařízení. V prachu nás mladý geolog v červené helmě a s culíkem vede do tunelu, kde na válečkových kolech teče kamení z jedné strany na konec tunelu do nějaké další násypky. Tam tři bedny s vybraným kamením, které si můžeme sebrat a odnést. S černýma rukama zpátky do jídelny, kde je připravena instruktáž o důlním dýchacím přístroji. Instruktorka na videu oč méně mluví, o to více ukazuje co vše udělat v krizové situaci. Pak klečící figurant ukazuje, jak s ucpaným nosem rozdýchává airbag vypadnuvší z krabice na horníkově krku pomocí gumového chobotu. Zde dole je asi mnohem bezpečněji. Nahoře v hloubce 150 metrů, kam mají fyzikové nastěhovány své žluté domečky, je možno chodit pouze s přenosnou dýchací aparaturou. Zato se tam jde pěšky vedle dopravníku s horninou vytékající nahoru do mlýna. Mezi naše dva průvodce se přidává třetí obrýlený Fin, který nám vysokým hlasem zvučícím vykotlanou jeskyní nadšeně popisuje samotný experiment. Čtyři vrstvy vodorovně uložených detektorových desek zaznamenávají signál vzniklý průchodem svisle proletivšího mionu. Čím víc záznamů v jedné souběžné události, tím vyšší energii snad měla prvotní částice, která spršku způsobila. Záznamy se porovnávají s matematickým modelem. Cílem je rekonstruovat událost až k jejímu původu. Stále nikdo netuší, odkud přilétají vysokoenergetické částice kosmického větru a hlavně jak dosahují vysoké energie. Nabízejících se mechanismů je mnoho, žádný však dosud nebyl pozorováním přímo potvrzen. A to nejen v této podzemní laboratoři. Tento poslední ohelmený brýlatý podzemní skřítek toho o experimentu ví nejvíc. Naše podzemní putování končí. Jsou skoro tři hodiny odpoledne. Čtvrtý obrýlený Fin mne, Petra a Jirku zve na projížďku podzemním autem nahoru na světlo a zbytek výletu jde pěšky. Nutno umýt boty od bahna, poděkovat a odjet. Stopuju si Jirku do Tampere. Dan a Sandra obsazují druhou řadu sedadel v jeho autě. Cesta na jih je provázena jeho příběhy a vzpomínkami na cokoliv, co bychom mohli mít společného. Kolem osmé končíme jízdu před jeho domkem a jezerní krajinu se zapadajícím sluncem, proti němuž jsme také jeli kus cesty, necháváme zrát ve vzpomínkách. Jirkova Birgita

navářila guláš z hovězího i vepřového a my už jen naškrábat brambory. Jirka mne provází celým domem a pak večere. Kol půlnoci pokrývá Aldebaran podlahu všech volných pokojů Jirkova finského domku a jde spát.

14. září, pátek

Ráno odjezd z Tampere na ferry v Helsinkách. Vyjíždíme brzy, odplutí je plánováno o půl dvanácté, v přístavu máme být s autem o hodinu dřív a cesta od Jirkova domku by ta mohla trvat i dvě hodiny. Ranní Tampere je prázdné, oproti včerejšímu večeru nejedeme červenou, ale zelenou vlnou. O půl desáté jsme v Helsinkách. Nízké slunce pálí do prázdných ulic. Na focení z projíždějího auta, které se Petrovi, když to zkouším současně s řízením, nelíbí, ale stačí. Během hodiny čekání prudký déšť a zase jasno. Mikrobus vjede do Vikingské lodi správně až napodruhé. Poprvé byl o několik centimetrů vyšší než patro určené osobním automobilům, do kterého se kombinací nedostatečnosti internetové objednávky a nedůslednosti kontroly u vstupní brány dostal. Trajekt má dvě podlaží určená k přepravě vozidel, následuje celé patro s kajutami. Podle půdorysů vystavených všude na lodi jsou zde malé komůrky, pro naši dvouhodinovou plavbu ale asi zůstanou nepoužitě prázdné. Pak nástupní patro pro cestující bez aut. Zde je několik hospod, taneční parket s kapelou, různá zákoutí k sezení, bufet a kuřárna. Na přídi a na zádi je možno vystoupit na volnou venkovní palubu, kde fouká vítr.

Po schodech nahoru pak druhá paluba plná obchodů. Zde je na obou koncích lodi navíc restaurace a konferenční sál. Zrovna zde nějaká konference probíhá a dovnitř se nedostaneme. Obě patra jsou ve zbytných místech všude, kde se dá, zaplněna herními automaty. Lidé jsou všude. Posedávají či polehávají i na mezipodestách okobercovaných schodišť. Zprvu všude davy nedočkavců, později klid, kdy každý urve trochu místa někde pro sebe a hlídá si své zavazadlo. Na dvou nejvyšších palubách jen ochozy kolem stále ustupujícího korpusu plavidla. Zde je vnitřní prostor vyhrazen Crew only a venku fouká tak, že vyskočivšího cestovatele vítr nechá dopadnout o pár desítek centimetrů jinam, než odkud se odrazil. Nahoře nad námi je velká proudnicová konstrukce, z níž vykukují štíhlé komíny. Plavba vystačí akorát na seznámení se s lodí a vyhlížení do moře k linii, která od něj odděluje nebe. Vlny s lodí houpou, lze to pozorovat ve směru plavby - obzor se zvedá a zase klesá v porovnání se zábradlím paluby. Každá paluba má svůj vlastní obzor, na každé je totiž vidět obzor přesně v úrovni zábradlí pro sedícího pozorovatele. Tallin je prý podle Jirky jen drahé lákadlo na turisty. Nedokážeme to posoudit, vyjíždíme po ocelovém roštu bočním okénkem z lodi a vstupujeme do reálného socialismu takového, jaký si někteří z nás pamatují ze 70. a 80. roků minulého století. Na okraji města cihlovodřevěné domky, z nichž mnohé už jsou čekatelé na své

odstranění. Cesta volnou plochou přehlednou krajinou dál na jih do lesního kempu Tartumaa Tervisespordikeskus. Máme objednány čtyři chatky, dvě v novém a dvě ve starém kempu. Souběžně se zde připravuje cyklistický maraton a mezi borovicemi až do setmění stavitelé chystají velké plátěné stany, přenosné kadibudky a ohrady z pozinkovaných klecí. Večeře připravená ze všeho, co ještě zbylo, fazole a chilli, chléb došel záhy. Čaj a místní pivo koupené v recepci za poloviční cenu než ve Finsku a třetinovou než v Norsku. Pivo ve skle, žádný plech. Porada o další cestě a konec expedice je na dohled. V sobotu navštívíme meteoritický kráter, projedeme Pobaltím a vstoupíme do Polska. Kolem Varšavy pak co nejrychleji domů. Děžurnaja v recepci hlásí kol jedenácté poslední objednávky a slušně ale rázně nás pakuje z haly hlavní budovy, v níž jsou ubytovaní ještě i jiní hosté. Také je zde zbrojní sklad a střelnice hned vedle záchodů. Kdoví z čeho celý areál přestavěli na kemp. Stěhujeme večírek do velké staré pětichatky a lovíme vzpomínky, které vždy cestovatelům rozšiřují poslední společný večer. Přichází Kalbaman a v lese okolo ožívají sochy dřevěných skřítků a zvířátek.

S vědomím zítřejší velké cesty nechám radost z úspěšné expedice za sebou v rozsvíceném dřevěném domku s Kalbamanem a jdu spát do noci.

15. září, sobota

Kalbaman spát nešel. Vyklízíme kemp. Na snídani krupičná kaše s marmeládou a káva nebo čaj homogenní chuti. Také salám, sýr, chléb a plátky okurek a rajčat. Vše to sendvičuji, pouze kaši zvlášť. Odjezd z kempu s vědomím, že se sem už asi nikdy nepodívám. Dřevěná zvířátka a skřítek u vstupu se nám dřevěně smějí. Po vyrovnání účtu odjezd směrem k Ilumetskému kráteru. Parkoviště štěrkem vysypáno, hlídá ho dřevěná čertice s meteoritem nad hlavou, s dřevěným úsměvem a velkou dřevěnou prdelí. Prkenná pěšina lemovaná podobně přirozenými sochami, z nichž žabák s úsměvem přes celou tlamu je asi nejpovedenější. Kráter je obrovitá jáma v lese. Zvenku až po jeho okraj rostou stromy - hlavně smrky a modřiny. Uvnitř na šikmých valech je několik pařezů, asi zde lesáci čistí svah, aby byla přírodnina fotogeničtější. Horní valy jsou od sebe snad 70 metrů, hloubka tak kolem deseti. Dole 10 - 15 m široké dno zarostlé rákosím. Pod ním mokro a rašelina. Překvapuje mne rozlehlost a hlavně hloubka kráteru. Po 6,5 tisíci rocích je vzácné, že kráter nesplynul s okolní krajinou. Původně musel být jistě větší a hlubší. Opět mnozí fotí jako Japonci a Petr vytahuje z paměti pro ilustraci čerstvý příběh o pětičlené symetrii v minerálech nezemského původu. Cupitáme po dřevěné lávce lesem nad mechovými polštáři zpět a pak už jen jízda. Jízda plochou krajinou pod bouřkovými mraky Lotyšska plnými deště. Silnice z Tartu do Võru v Estonsku; pak míváme ceduli a dva sloupky a vjíždíme do Lotyšska někudy v lese mezi jívami a osikami. Zde už nejsou lesy jen

z bříz a borovic jako nahoře na severu, vypadá to podobně jako u nás. Dálnice do Rigy je houpací. Benzín kupujeme od tetky, která vyvolává ze zapomenutí zbytky mé ruštiny. Sigulad městečko s venkovsky poházenými služebními budovami jako na okraji velkého města, kde jsou stavební pozemky bezcenné. Po houpající silnici až k obchvatu Rigy a po přehradní hrázi nad městečkem Salaspils. Pak na jih dolů po E 67 a někde u Kiemenai přejíždíme podobně hranici Litvy. Oproti severu zde jsou pole obilí a krajina plná nejrůznějších stromů a rostlin. Břízy tu rostou vysoko do nebe a v rádiu reportérka hovoří o právě probíhajícím trávení Čechů pančovaným alkoholem. Vyvozuji tak ze dvou slov, kterým jsem rozuměl - čeští policisté a alkohol. Město Panevėžys míjíme po obchvatu a stejně tak Kaunas. Stále po E 67 do Polska směr Suwałki.

Polskem řídí Michal a já se pokouším usnout ve tmě a s hlavou podloženou jeho mikinou. Z Polska mi tak zbývá jen tma a rozestavěné cesty, možná tu zemi staví právě teď celou znovu. Nad ránem vjíždíme po dálnici někde u Těšína do republiky a odtud je to domů už jen kousek. Opět volantuji, Michal s hlavou plnou noci polské okamžitě usíná. Valmez, Hošťáková, Kašava, Peklo a doma teď už se zavírajícíma se očima dopisují konec výletu. Je neděle 16. září 2012.